

Venäläisestä historiasta ja (sen) kerronnasta

Helsingin yliopistolla järjestetty seminaari "Istorija i povestvovanie: Rubež epoch v russkoi kul'ture, politike i obštšestve" (27.-30.8.2003) kokosi kansainvälisen ja poikkitieteellisen tutkijajoukon pohtimaan Venäjän historian ja kulttuurin murroskausien kysymyksiä. Seminaarin järjestäjänä ja alullepanijana toimi Slavistiikan ja baltologian laitoksen projekti "Narration and History: Turn of the Century in Russian Culture", jonka keskeisenä tehtävänä on eritellä vuosisadanvaihteiden murroskausien kerrontaa ja niihin liittyviä moninaisia kulttuuri-tekstejä. Järjestetyn seminaarin perusteella voi todeta, että samoja aiheita käsitellään muuallakin ja eri tieteenalojen parissa eri tavoin – yhteisen seminaarin järjestäminen tälle monialaiselle tutkijajoukolle olikin enemmän kuin tarpeen. Seminaarissa kuultiin noin viisikymmentä esitelmää kirjallisuuden ja kulttuurin tutkijoilta, historioitsijoilta ja sosiologeilta Venäjältä, Amerikasta, Englannista, Virosta, Ruotsista, Tanskasta, Saksasta ja luonnollisesti Suomesta. Joka päivä paneelisesioiden lisäksi kuultiin myös 1-2 plenaariesitelmää, joita pitivät niin nimekkäät ja kuuluisat vanhemman polven tutkijat kuin nuoremmat tähdet.

Kirjallisuudentutkimus oli seminaarissa vahvasti edustettuna, ja sitä tarkasteltiin yleisesti eri tavoin eskatologian teemaa tai murroskausia painottaen. Erityisen huomion sai kirjallisuuden ja historian vuorovaikutus, jota käsiteltiin joko yleisemmin kokonaisen aikakauden pohjalta tai yksittäisen kirjailijan tuotannon kautta. Esimerkiksi professori Aleksandr Dolinin (University of Wisconsin-Madison) puhui esitelmässään kiinnostavasti venäläisen emigraation eskatologises-

ta diskurssista, erityisesti venäläisten filosofien suhteesta Spenglerin länsimaiden perikadon käsitteisiin ja lopunajan odotukseen yleisemmin. Laajempia ajankaksoja käsittelevissä esitelmissä aiheena olivat esimerkiksi 1700-1800 -lukujen taitteen historiakäsitys tai Venäjän kulttuurin kulkutausi ja sen määrittely tutkimuskohteena. Yksityiskohtaisempien kirjallisuusaiheiden kirjo olikin valtaisa ja käsitelty aikakaudet samoin, alkaen muinaisvenäläisestä kaudesta ja päätyen postmodernismiin. Venäläistä modernismia käsiteltiin monissa paneeleissa. Käsitellyssä olivat niin modernismin klassikot Ahmatovasta Pasternakiin kuin symbolismia ja varhaisempaa modernismia laajemmin esittelevät aiheet. Modernismia käsittelevistä esitelmistä kiinnostavimpia oli Boris Gasparovin (New York) analyysi akmeisti Osip Mandelštamin Voronežin-karkotuksen aikaisista runoista. Myös nykykirjallisuus oli laajalti esitelmien huomion kohteena. Runoilija Joseph Brodskystä pidettiin monta esitelmää, mutta myös proosaa käsiteltiin – esitelmää kuultiin esimerkiksi Venedikt Jerofejevistä ja nyky-Venäjän naiskirjailijoista sekä nykyproosan kerrontaratkaisuksista.

Kulttuurintutkimuksen ja historian aiheet olivat myös monipuolisia. Seminaarissa kuultiin yksittäisiin ilmiöihin keskittyviä esitelmää, esimerkiksi taiteilija Aleksandr Ivanovista, Kerenskin biografian käytöstä poliittisena aseena tai – esimerkkinä kirjallisuuden ja historian konkreettisesti vuorovaikutuksesta – Stalinin kuvasta venäläisessä lastenkirjallisuudessa. Laajempaa näkökulmanvalintaa edustavat venäläinen kylä ja sen murroskaudet sekä paikallisuuden käsite olivat myös

keskeisiä käsittelyn kohteita. Laaja-alaista kulttuurinäkemystä edustivat myös seminaarin päätäneen plenaarisession Mihail Lotmanin (Tartto) esitelmä Venäjän nykykulttuurin toiseuskäsitteistä, Kirill Postoutenkon (Los Angeles) esitelmä Venäjän vallankumousajan taiteen aikakäsityksestä ja Gennadi Obatinin (Helsinki) yhteenveto venäläisen modernismin aikasidonnaisuudesta.

Neljän päivän aikana seminaarissa käsiteltiin kattavasti murroskausia ja niiden ilmenemismuotoja niin kulttuurin, historian kuin kirjallisuuden esimerkkin avulla. Yleisvaikutelmaksi jäi se, että historian ja kerronnan vuorovaikutusta säätelevät kaiken kaikkiaan samankaltaiset prosessit ja kerrontaratkaisut; miltei mitä tahansa materiaalia voikin tarkastella tekstinä ja kerrontana, oli kyseessä sitten venäläinen kylä tai Puškinin juhla-vuoden rituaalit. Aiheiden monipuolisuudesta huolimatta yhteinen linja seminaarissa löytyi ja kokonaisuus edusti poikkitieteellisyyttä parhaimmillaan, mistä osoituksena oli vilkkaiden käytäväkeskustelujen lisäksi esitelmien asiantunteva kommentointi itse paneelisesioidissa. Erityismaininnan ansaitsee myös seminaarin myötä järjestetty kirjallisuus-ilta, jossa moskovalaisen professori Andrei Zorinin johdolla lukivat tekstejään nyky-Venäjän eturivin kirjailijat Lev Rubinstein, Mihail Bezrodnyi ja Leonid Giršovits.

Hanna Ruutu